

~~~~~

בדיני תערובת חמץ

הרב מאיר אבצן
≈ מזקני אנ"ש ≈

שו"ע אדמו"ר הזקן הלכות פסח ס"י תמ"ב סעיף ט.

זיעה היוצאת מחמץ הרי הוא כעצמו של חמץ, לפיכך י"ש הנעשית מתבואה חמוצה שקורין (מאליץ) אין דינו כתערובת חמץ אלא כממשו של חמץ עצמו וכן י"ש הנעשה משמרי שכר של שעורים או של חטים דינו כממשו של חמץ עצמו, לפי ששכר הנעשה משעורים או מחטים, יש כזית חמץ בכדי שתיית פרס מהשכר, והלכה למשה מסיני הוא בכל איסורין שבתורה שכל כזית איסור שנתערב באכילת פרס מהיתר הרי כל הפרס של היתר נתהפך להיות כגופו של איסור עצמו, וכל האוכל כזית מפרס הזה אף על פי שבכזית הזה אין בו כזית שלם של איסור, הרי הוא חייב כאילו אכל כזית שלם של איסור כיון שגוף ההיתר נעשה איסור, וכיון ששכר הזה שיש בו חמץ כזית בכדי שתיית פרס נעשה כולו חמץ והשותה כזית ממנו חייב כרת כמו על עצמו של חמץ. לפיכך גם י"ש הנעשה משמרים של שכר זה דינו כעצמו של חמץ שהרי השמרים יש בהן יותר חמיצות מבשכר עצמו לפי שגוף קמח השעורים או החטים חמוצים הוא נצלל למטה בשמרים. עד כאן שו"ע סעיף ט.

ועיין קונטרס אחרון (ח) נתהפך כו'. וז"ל זהו שיטת רבינו חיים שנראה מדברי התוספות והרא"ש שהסכימו לזה, וכן כתב הטור י"ד סימן צ"ח, ואף שהראב"ד ורשב"א חולקין על זה כמ"ש לעיל, מ"מ נראה להחמיר כרבינו חיים ודלא כפרי"ח כי כן מבואר במג"א וחק יעקב ושאר אחרונים בסי' תני"ג דע"י כזית בכדי אכילת פרס נתהפך ההיתר לאיסור דאם לא כן לא הי' יוצא י"ח בכזית מצה עד שיאכל פרס כמ"ש הפרי"ח לשיטתו. עיין שם שממשיך באות זה ומסיים אבל אן לא קיי"ל הכי עיין ביורה דעה.

[הכותב הנה דין זה כזית בכדי אכילת פרס כותב אדמו"ר בזה הסעיף שזהו הלכה למשה מסיני. וזהו אליבא דכולא עלמא. רק החילוק ביניהם אליבא דרש"י ורמב"ם דסבירא להו דטעמן ולא ממשו לאו דאורייתא וגם דעת הראב"ד ורשב"א ור"ן דאינו חייב אלא אם כן אוכל פרס שלם דלא כרבינו תם ודלא כרבינו חיים וכך פסק הפרי חדש: ואליבא דרבינו תם דסבירא ליי דטעם כעיקר דאורייתא הרי חייב כרת אף אליבא טעם לבד. כמו שהובא בקונטרס אחרון אות ו' ד"ה אינו נראה לך על סעיף ו' סימן הני"ל. אך אדמו"ר הזקן פוסק כרבינו חיים כמו שמסיים באות ו' הני"ל].

ועיין סעיף יוד שממשיך וכן יי"ש הנעשה אפילו מתבואה שאינה חמוצה, אלא שהעמיד אותה בשמרי שכר וכו' או ביי"ש הנעשה מתבואה שהעמידה בשמרי שכר אף על פי שיש ביי"ש וגבינה ס' כנגד דבר המעמידו אף על פי כן חייב לבערו בערב פסח מד"ס, ואם עבר עליהם הפסח ולא ביערם אסורין אפי' בהנאה לפי שכל דבר המעמיד אפי' באלף לא בטל ולא עוד אלא שכל דבר המעמיד הרי הוא חשוב כאילו הוא בעין ממש. ועיין שממשיך עד סיום הסעיף.

והנה הגם שמובא בהגהה בתחלה וצריך לבערו מן התורה ואם עבר עליו הפסח ולא ביערו הי"ז אסור אף בהנאה. - אך אחר זה ממשיך אם יש בזה הפסד גדול מאד יש לסמוך על האומרים (תוס' רי"ף ר"א"ש ר"ן) שאפילו אם יש בתערובות כזית חמץ כדי אכילת או שתיית פרס, אלא שהוא דבר חריף וחזק שא"א לאכול או לשתות פרס מהתערובות, אם לא שישהה בינתיים, ונמצא שאינו אוכל או שותה כזית מהחמץ בכדי שיעור אכילת או שתיית פרס מהתערובות, מותר להשהותו בפסח מן התורה, אם אין החמץ נותן טעם בתערובות, ואין נותנים בו את החמץ אלא לקיוהא בעלמא (טו"ר) דהיינו לחריפות ולחמיצות, ואין צריך לבערו קודם הפסח אלא מדברי סופרים (תוס' ר"ן מ"א) ולפיכך אם עבר עליו הפסח ולא ביערו הרי זה מותר בהנאה כמו שיתבאר בס"י תמ"ז, ולדבריהם אף יי"ש זה שנעשה מתבואה חמוצה או משמרי שכר, אע"פ שיש כזית חמץ בכדי שתיית פרס מהתערובות, מ"מ כיון שהיי"ש הוא דבר חריף שא"א לשתות פרס ממנו בלי הפסק שהיה בינתיים ואין החמץ נותן טעם בתערובות, שהרי היי"ש הנעשה ממני קטניות שקורין (גריקע) או ממי דבש טעמו שוה ליי"ש הנעשה מתבואה חמוצה, ואין ביי"ש זה אלא כח החמץ שנעשה עי"ז חריף וחזק

שהוא רק קיוהא בעלמא, ולפיכך אין צריך לבערו אלא מד"ס, ואם עבר עליו הפסח ולא ביערו מותר בהנאה ויש לסמוך עליהם במקום הפסד גדול מאד **כיון שחמץ שעבר עליו הפסח** אינו אסור אלא מד"ס לד"ה כמ"ש בס"י תמ"ח. ויש להתיר בהנאה דהיינו שימכרנו לנכרי, רק שיזהר שיהא בענין שלא יחזור הנכני וימכרנו לישראל ושתה ממנו. - ובשתייה אסור לכל ישראל, אפילו למי שאין החמץ שלו, אבל אם אין שם הפסד גדול מאד אין להתיר אפילו בהנאה. ע"כ ההגהה.

מהכותב אם כי ראיתי בתשובות כ"ק אדמו"ר הצ"צ ששמע בפירוש מאחי אדמו"ר הזקן המהרי"ל ששמע כן בפירוש מכ"ק אדה"ז שצריכים לפסוק כן פסק הלכה להקל כשיש הפסד גדול מאד להתיר בהנאה ולאסור בלי הפסד גדול מאד עכ"ז לא נחה דעתי בזה. והוא דאם היות שיכולים לפלפל אליבא דרמב"ם ז"ל אם סבירא ליה כרבנן והחיוב בכזית בכדי אכילת פרס הוא ע"י טיבול היינו כדרך אכילתו ואז נאכל כל כזית החמץ שבזה גם רבנן דרבי אליעזר מודים דחייב והוא כמו שיטת המגיד משנה. או שנסבור דהחיוב בכדי אכילת פרס גם שלא ע"י טיבול אלא שאכלו בעינו ויסבור כרבי אליעזר וכמו שהוא כמדומה כן שיטת רש"י ז"ל שמפרש אלו עוברין **על כל יראה ובל ימצא** דרבי אליעזר מחייב מריבוי דכל מחמצת. אם כי הן רש"י ז"ל והן הרמב"ם ז"ל סבירא להו טעם כעיקר לאו דאורייתא.

אבל אדמוה"ז כותב בסעיף ט' זיעה היצאות מחמץ הרי הוא כעצמו של חמץ. וכותב והלכה משה מסיני הוא בכל איסורין שבתורה שכל כזית איסור שנתערב באכילת פרס מהיתר, הרי כל הפרס של היתר נתהפך להיות כגופו של איסור עצמו וכ"י - ובקונטרס אחרון אות ח' ד"ה נתהפך כ"י כותב בזה הלשון זהו שיטת רבינו חיים הכהן שנראה מדברי התוס' והרא"ש שהסכימו לזה וכ"י ולפי שיטתו כמדומה אם הי' שיעור חמץ שיכול להחמיץ. שיעור כדי אכילת פרס נעשה הכל אסור.

וכמדומה לי שבזה אי אפשר לומר מה שכותב המהרי"ל ז"ל ולדבריהם אף י"ש זה שנעשה מתבואה חמוצה או משמרי שכר אע"פ שיש כזית חמץ בכדי שתיית פרס מהתערובות מ"מ כיון שהי"ש הוא דבר חריף וחזק שא"א לשתות פרס ממנו בלי הפסק שהייה בינתים ואין החמץ נותן טעם בתערובות שהרי הי"ש הנעשה ממני קיטניות שקורין (גריקע) או ממי דבש שוה ליי"ש הנעשה

מתבואה חמוצה ואין ביי"ש זה אלא כח החמץ שנעשה עיי"ז חריף וחזק שהוא רק קיוהא בעלמא, כמדומה לי היינו כשהיה מתחלה חמץ או שמרי שכר שיכול להחמיץ רק כדי אכילת פרס, אבל הנה אליבא דרבי חיים כהן כמדומה לי אין צריך לשתות כל אכילת פרס והכזית חמץ רק אם שתה רביעית בשיעור זה הזמן; היינו אליבא דרש"י ז"ל שיעור זמן אכילת ד' ביצים שזה בוודאי אי אפשר לשתות בלא שהייה; או אפילו לרמב"ם ז"ל שיעור ג' ביצים ג"כ צריכים שהייה, אבל אליבא דרבי חיים כהן היתר מצטרף לאיסור אם הי' אף חצי כזית איסור וחצי כזית היתר, שמצטרף לאיסור ונעשה הכל איסור מדוע יהי מותר בהנאה:

חוץ מזה לכאורה אינו מובן. באיסור שנתערב בהיתר ונעשה ההיתר איסור הנה אף שנתקלקל המאכל ואי אפשר לאכלו, הנה כל זמן שראוי לאכילת כלב הוא עומד באיסורו ומדוע לא נאמר גם בזה כשהי' בתחלה בנותן טעם אם שלאחר זה נעשה קיוהא מפני מה נעשה רק איסור מדרבנן.

והנה כ"ק אדמו"ר הצ"צ ז"ל כותב בזה הלשון אם שלכאורה כאשר נתערב איסור בהיתר ואין בהיתר ששים כנגד האיסור במין במינו שלכאורה אין מרגישים האיסור ומדוע ההיתר נעשה איסור ומתריך: שם אין מרגישים האיסור מטעם שזהו מין במינו אבל באמת נתפשט האיסור בכל התערובות אבל הקיוהא לא נעשית משום זה החמץ שהרי מענין אחר כמו (גריקע) ג"כ יהיה חריף וחזק:

כמדומה הנה זה יכולים לומר בשיעור גדול אבל בתערובות חצי זית חמץ וחצי זית ייי"ש כמדומה לי שא"א לומר כזה. אחר כתבי זה מצאתי בצמח צדק חידושים על הרמב"ם מענין זה. וזה מה שכותב שם כ"ק אדמו"ר הצמח צדק. חידושים על הרמב"ם. הלכות חמץ ומצה.

הנה בפי' אלו עוברים בפסח יש ב' פירושים. רש"י כתב עוברים בל יראה ובל ימצא. ור"ת כתב עוברים מן השולחן. ודעת רמב"ם כרש"י דכל שיש לאו באכילתו יש בקיומו לאו בל יראה ובל ימצא. - וכל השיטות שיתבארו כאן ואשר נתבארו בפרי חדש היינו אליבייהו. אבל לרבינו תם אין בל יראה ובל ימצא כ"א בחמץ גמור ולא בתערובות. ומ"מ יש לומר דזה אינו אלא היכי שבשאר איסורים אינו אסור ד"ת רק בחמץ מריבויא דמחמצת וכותח אין בו טעם כעיקר אבל היכא שבשאר איסורים אסור ד"ת

למלקות עוברים גייכ ביי וביי וכן כתב הרא"ש בהדיא על שכר שלנו.

פי"א הי"ה בכ"מ ד"ה חמץ שנתערב כו', אבל ענין איסורו משש שעות ולמעלה לא חש להזכירו דהכי הוא בשאר איסורים עכ"ל. - ונמצא שאינו נכלל לא בכלל זמנו דרבא, ולא לפני זמנו דרבא ובהכי אזדא לה הוכחת תי' עה"ג סי' צ"ט לרמב"ם ע"ש.

צמח צדק חידושים על הרמב"ם

(א) המ"מ פי' שהרמב"ם פסק כרבנן. - וא"כ מ"ש כזית בכדי אכילת פרס היינו שיחיה כבכא"פ ע"י טיבול וכ"פ הפרי"ח סי' תמ"ב, וקושיי המ"מ דל"ל קרא מ"ש מחלב ודם צ"ל דשם גייכ יש לאו על כבכא"פ. (אבל כרת אין בו א"כ אוכל כבכא"פ שלא ע"י תערובות וסברא לחלק (באלו עוברין דף מ"ד עמוד ב' הא קמ"ל דאע"ג דתערובות) ומ"מ קשה משם דהרי מכל מקום לפי האמת אין חילוק שם לדינא, וכיון דבאיסור נזיר שהוא בלאו חייב מלקות גם על תערובות כמו"כ באיסורי כרת ליחייב כרת, ישבה הפרי"ח משום דבחלב ודם בע"י טעמו גייכ וריבוי דכל אפילו בכותח דהוי קיוהא.

(ב) ולפירוש רש"י דכותח יש בו נותן טעם, א"כ יש לומר דלהרמב"ם תרתי בעינן טעמו וממשו. - וקושיי המ"מ דלמה לי קרא לק"מ, דיש לומר, דגלי קרא גבי חמץ דאע"ג דתערובות וילפינן שאר איסורין מינני' ומוכרחים לתירוץ זה אליבא זה אליבא דמגילת אסתר בסי' קצ"ו ע"ש. שלא תירץ על קושיי זו דרמב"ן:

(ג) הכ"מ פי' דרמב"ם פסק כרבי אליעזר דמחייב בכא"פ דכותח גם שלא ע"י טיבול אלא אוכלו בעינא. ודבריו צריכין עיון דהא בגמרא משמע דהיכא דליכא כזית בכא"פ ע"י טיבול לא מקרי כבכא"פ כלל כדאמרינן התם, הנח לכותח הבבלי דלית ב"י כא"פ כו', - ורבי אליעזר דמחייב מריבוי דכל ע"כ מטעם היתר מצטרף לאיסור הוא: ובלא"ה גם מסברא אין לומר שרי"א וחכמים יחלוקו בענין אכילת דברים שאינן ראויין לאכילה, דא"כ הוה לו לרי' אבוהו למימני גבי אסורי בשר בחלב שלוקין עליהם שלא כדרך הנאתן, גם חמץ בפסח. וא"כ ודאי דה"ה אי ליתא כלל כבכא"פ ואי קשיא דאין סברא לומר שמשוהו יהא אסור ד"ת משום

היתר מצטרף לאיסור, י"ל דאמרינן בחמץ היתר מצטרף לאיסור עד כנייט מחמת ריבוי דכל, הגם דבשאר איסורים לא אמרינן כל שההיתר רבה חייב לר"א ומכיון דרמב"ם הצריך בכא"פ הרי נראה שלא פסק כרבי אליעזר. ואין ליישב ולומר דס"ל דאמרינן לר"א היתר מצטרף לאיסור עד כבכא"פ בלבד, ומ"ש הנח לכותח דלית ב"י כבכא"פ, היינו דליחייב משום כבכא"פ כשאוכל פרס בעין משום דבטלה דעתו, וכמ"ש הרדב"ז ח"ב סי' קמ"ה דדמי להא דתנן (יומא) דפ"א אכל אוכלים שאינו ראוי לאכילה פטור, אבל מ"מ מיחשיב שיעור לענין שיש לחייבו משום היתר מצטרף לאיסור אליבא דר"א כשאוכל ע"י טיבול כדרכו גם כזית א'. דהא מלישנא דרמב"ם לא משמע הכי, שהרי כ' בד"א כשאכל כזית חמץ כו' ואי אמרינן דס"ל היתר מצטרף לאיסור ל"ל שיאכל כזית חמץ, **אלא כזית מהתערובות**. מיהו כל זה **לענין אכילה אבל לענין בל יראה ובל ימצא הסכים הפרי"ח והרמ"ח דלהאומרים טכ"ע דארייתא גם כזית שנתערב בפחות מסי' עוברים עליו ב"י וב"י, - ומ"מ יש לומר דדוקא בדבר שיש בו טעם גמור, משא"כ בכותח ולכן כל שאין בו כבכא"פ ע"י טיבול דמיקרי אין בו כבכא"פ שוב אין עוברים עליו ב"י שהרי אין איסור תורה באכילתו.**

והנה רבינו הרב נ"ע פסק במנין המצות של הלכות פסח מצוה ו' כהמגיד משנה ופרי"ח אליבא דרמב"ם שהרי כתב סתם בכא"פ משמע כדרך אכילתו ע"י טיבול וגם מדכתב לקיוהא ובשאר איסורין אין כאן איסור כו', וחילוק זה בין חמץ לשאר איסורים הוא אליבא דמ"מ ופרי"ח, דאילו להכ"מ החילוק הוא משום שאוכלו בעיניי, **דבשאר איסורי' אמרינן** בכה"ג בטלה דעתו. ואפילו את"ל דהכ"מ מחמיר בחמץ גם בקיוהא הי"ל לרבינו הרב לאשמועינן תרתי עכ"פ, דהיינו גם חילוק דבעינא, מאחר דנחיי לבאר שם ענין המצוה דתערובות חמץ (ושיתורץ בביאור זה קושיי המפרשים למה הוצרך הרמב"ם בחמץ אזהרה זו, הרי בשאר איסורים ג"כ הדין כן) והל"ל דגם היכא שאוכלו שלא כדרך אכילתו בטיבול דבשאר איסורי' כה"ג פטור מ"מ בחמץ חייב אלא ודאי דסתם כמ"מ ופרי"ח ודלא ככ"מ, וכן הוא במראה מקום שלו שם, ובהיות כן יש השגה על הגהת הרי"ל אחי רבינו ס"י תמ"ב סעיף ט' יש לסמוך על האומרים (תוסי' רי"ף ראי"ש ר"ן) שאפילו כו', שהרי גם להרמב"ם אליבא דמ"מ ופרי"ח דינא הכי כיון שאין כאן נ"ט וגם לית בו כבכא"פ דרך אכילתו הי"ל ממש ככותח שפטרו בו חכמים, והרי כן דעת רבינו, וא"כ קשה למה החמיר רבינו גם בהפסד כל דהו, אלא ודאי דעתו דיי"ש לא מקרי קיוהא

וכן נראה ממ"ש בקונטרס אחרון בדי"ה נתהפך שזהו שיטת רבינו חיים, ופשיטא שז"א אלא היכא שיש נ"ט גמור כו' ואי כוונת המגיה שי"ל לסמוך על האומרים דיי"ש מקרי קיוהא מ"מ מה לרי"ף ותוסי לכאן הא פלוגתא אחרת היא:

והנה לכאורה יש חומרא אחרת ביי"ש לענין ב"י וב"י, לפמשי"מ הכו"פ ס"י ק"ט סק"ח דאפילו יבש ביבש כבא"פ דאורייתא. אי"כ גם היכא שא"א לאכול פרס בכא"פ דרך בני"א לא גרע מכזית חמץ שנתערב בני"ט, דאין לוקין עליו ג"כ באכילה וב"י וב"י עוברים עליו אך באמת ז"א שכאן אין איסור תורה כלל באכילה דהא בחצי שיעור אסור מהתורה היינו היכא דחזי לאצטרופי ע"ש בכו"פ.

מיהו פ"י המ"מ ופר"ח ע"כ נסתר לפסק הכו"פ הנ"ל דאי"כ הדרא קושיא לדוכתא למה נצרך למצוה מיוחדת בחמץ ת"ל מדין שאר איסורים, ומ"ש הפר"ח דקיוהא הרי גם ביבש גמור הדין כן, אלא שיש לתרץ כמש"ל דגלי רחמנא גבי חמץ וילפינן שאר איסורים מינ"י ולי' סה"ת ס"י נ', והיינו טעמא שא"א כו' כהכו"פ דהוי מדאורייתא, וכ"ד תייק"ו ס"י ק"ט שהרי כתב דקמח בקמח שבב' גופות דאמרינן כבא"פ מקרי יבש ביבש לענין זה לכו"ע ע"ש ותמיהני על הפמ"ג שכי' דהלכה כש"ך בפשיטות, ואולי דעתו מהכרעות המ"א ופר"ח הנ"ל:

והנה מ"ש שהיי"ש נקרא קיוהא. הנה בתשובה ח"ד סימן כ"י ומ"ב סימן נ"ח וח"י רס"י תמ"ב לא נזכר מזה כלל אלא כתבו שהוא חמץ גמור, ועיקר יסוד הח"צ מדאמרינן בחולין (דק"כ) משקין היוצאים מהן כמותם. ובאמת מה שסתר שח"צ דברי התוסי' דפסחים (דכ"ד) מקושייתם דת"ל דהוי טעם כעיקר, כבר, קדמו הר"ן בחידושו לחולין שם והריטב"א פג"ה דההיא עדיפא מטעם כעיקר דאילו טעם כעיקר מיירי שנתערב הטעם בדבר אחר, משא"כ הכא שהטעם בעינו, וא"כ י"ל דההיא סוגיא אתי אפילו למאן דסבירא ל"י טעם כעיקר דרבנן:

וא"כ הרי ביי"ש ג"כ גם אם תאמר אפילו שהזיעה היוצאת מהקמח הוי כעצמו של חמץ כדין משקין היוצא"י מהן, הרי מ"מ היא מעורבת במים, וא"ת כיון דמים אין מפיגים טעם המתערב ע"י פסחים (ד"מ) לא מקרי תערובות. ליתא שהרי כתב רש"י גבי שרי

ענבים ביין מקרי תערובות. וא"כ כיון דכאן ליתא כבא"פ לד"ה פשיטא דשרי להאומרים טעם כעיקר דרבנן.

(וואפילו לאומרים טכ"ע דאורייתא צ"ע כיון דליכא לאו). ולא נצרך למ"ש קיוהא אלא להתיר גם להאומרים טעם כעיקר דאורייתא. - אלא שצ"ל עיון אם מקרי קיוהא כיון שהתערובות זיעת החמץ הויא במים. - בשלמא להרז"א כל שהוא טעם שלישי מקרי קיוהא נוחא אבל לשא"פ כיון שהמים אין להם טעם בעצמם. ע"י מ"א ס"י ר"ב ר"ד ב' תשב"ץ שם: א"כ כל דבר שנתערב בו מקבל טעמו ול"ד לכותח שהוא מנתיובא חלבא, שיש להם טעם בעצמם וחמיצות הכותח מחמיצם בלבד, וי"ל דמ"מ הא חזינא שהי"ש שמדגן עם אותו שמקטניות שוין. ע"כ הצמח צדק חידושים על הרמב"ם הלכות חמץ ומצה.

ההגהה מהכותב מ"ש "אך אדה"ז פוסק כרבינו חיים לאחר זה כמו שמסיים באות ו' הני"ל", הנה באות ו' קונטרס אחרון אינו נמצא שפוסק כרבינו חיים הכהן, אך שם כותב בזה הלשון אך דעת השי"ע ומ"א בסי' ר"ח ס"ט מבואר בהדיא דלא חשו לסברת ר"ת אף להחמיר בשל תורה אם אכל ושבע שהרי מבואר שם במ"א דדין חלה וברהמ"ז שוין לגמרי בין להקל בין להחמיר, וכיון שפחות מכזית בכדי אכילת פרס אינו מברך ברהמ"ז אפילו אכל הרבה הוא הדין דאינו חייב בתחלה וכו' ושם בסוף הסימן ו' מסיים לפיכך העיקר בדין זה להקל במקום הפסד מרובה ולהחמיר במקום שאין הפסד מרובה.

אך באות ח' קונטרס אחרון ד"ה נתהפך ובפנים אות ט' כותב נתהפך להיות כגופו של איסור עצמו וכו', ובקונטרס אחרון אות ח' ד"ה נתהפך כו' כותב זהו שיטת רבינו חיים שנראה מדברי התוספות והרא"ש שהסכימו לזה, ועיין בסימן תמ"ו סעיף ג' בזה הלשון וכל זה כשיש כזית בחתיכת חמץ זו שמצא בתוך הפסח אבל אם אין בה כזית לא יברך (א) לפי שיש אומרים שפחות מכזית א"צ לבערו כלל אם כבר בטלו קוה"פ כמו שיתבאר בסי' קנט קונטרס אחרון (א') לפי ש"א וכו' זהו פשוט כיון שדעת התוספות והרא"ש וכן וטור ופרי"ח ס"י תמ"ב שפחות מכזית אין צריך ביעור פשיטא שיש לחוש לדבריהם שלא לברך ברכה לבטלה, וכו' ועיין באמצע הסעיף.

והנה לתוסי ורא"ש וסייעתם דפחות מכזית אף שהוא אסור מן התורה אעפ"כ א"צ ביעור א"כ כש"כ וק"ו לדבר שיש בו טעם חמץ ולא ממשו דאיסור אכילתו אינה אלא מד"ס פשיטא דאין צריך ואף לתוסי ורא"ש דסבירא להו דהטעם כעיקר דאורייתא אין לוקין עליו לשיטת רבינו חיים הכהן משום דהוה כחצי שיעור כיון שאין שם כזית בכדי אכילת פרס. ועיין במה שכתבתי בס"י תמ"ב דהסכמת השו"ע ומ"א בס"י ר"ח כרבינו חיים וכו' וכמה שכתבתי בס"י תמ"ב בפנים. ועיין ברא"ש פרק אלו עוברים דמשמע שם דאילו לא הי' בשכר כזית בכדי אכילת פרס לא הי' צריך לבערו והיינו אם בטלו וכו' שמכל זה ניכר שאדה"ז פוסק בשולחנו הזה כרבינו חיים.

ומשום זה אם כי ראיתי (כמדומה לי בפסקי דינים להצמח צדק ח"ג) שכותב ששמע מאחי אדה"ז המהרי"ל שאמר לו אדמוה"ז שצריכים לפסוק כמו שכותב בהגה"ה שבמקום הפסד מרובה מאד יש לפסוק שמותר למוכרו לעכו"ם בתנאי שלא ימכור הגוי לישראל, היות שבאכילה אסור לכל ישראל עכ"ז לא הי' דעתו נוחא ל"י שלכאורה זה בסתירה למש"כ בפנים ולזה כאשר מצאתי שכ"ק אדמו"ר הצ"צ כותב מזה העתקתי כל מה שנמצא בהלכות חמץ ומצה (חידושים על הרמב"ם), ואם כי הצמח צדק מקשה לכאורה דאף בהפסד מועט היו צריך ג"כ להקל, אבל תוכן הפלפול יש בו ג"כ מדוע מקילין בהפסד גדול מאד ובמילא התירוצים שבשם מתרצין גם תמיהתי.

≈≈≈≈≈

בדיני עירובין (גליון)

הרב משה לברטוב
≈ תושב השכונה ≈

במה שכתבתי בשבוע העברה בגליון ד', בסוף ההערה, מאחר שזהו בנוגע להלכה למעשה ולא ביארתי די, ועוד שהרבה אינם בתוך הענין ומה גם שנפלו שגיאות ע"י הבחור הזעזער הנני לחזור על הדבר עם יותר הצהרה.

הלכה רווחת בה' שבת שבכדי להוציא בשבת איזה חפץ מבית לחצר של רבים, צריכים לעשות עירוב, ואם לא עירבו אסור, אם